

РАДЯНСЬКІ РЕПУБЛИКИ В 1923 РОЦІ.

(Огляд написаний спеціально для "Укр. Роб. Вістей".)

ІІІ. ЗИМОВА ПАЛАТА. — САД ВІДПОЧИНКУ.

Остановилися ми в готелі "Інтернаціонал". Перед готелем велика площа. Серед площі гарний бульвар. Знищений і навіспустошений в бурхливі дні революції, тепер він, під дбайливою рукою доглядача, прибирає свій нормальний вид. Праворуч бульвару Ісааківський собор, а ліворуч пам'ятник Миколою І. Як він уявив — не знаю.

Сейчас же по обіді йду оглядати місто. До мене приду, чують Ірландець "Олівер Твіст", як він себе охрестив. А що Ісааків найближе, йдемо до него. Це величезна масивна будова. Внутрі при вході ліворуч стоїть на підвищенні палатний портик і колектувара від вхідних "на лампадне масло", а праворуч на столику лежала таша і на ній було кілька зав'язаних соціальних грошзників 1923 року а побіч був напис:

"Жертуйте на содержание соборного хора і причта".
Ага, "самоокупаемость" (себеоблачування) подумаєш.
Внутрі навпів темі, тихо і майже пусто, хоч була це неділя. В одні з углів клинчало кілька богородиць, а около кіосків ходило кілька таких же цікавих як і ми та оглядали внутрішність собору. Зі стін сумно дивилися на нас осласлені на ласку жертводавців різні святі і жадали свого "обновления".

З собору я йду до бушної царської Зимової Палати, а "Олівер Твіст" йде спати. Ми нує через п'ятничність я вже стою серед широкої Дворової площі, а передомною Зимова Палата у своїй величч. Ліворуч парк, а від парку великим віркутом тягнуться великі будівлі, будні міністерства. Від них ніе пусто. Лише в декотрих з них стаціонує червоноармійські части.

Сама палата не відає такою пустою, але і по її зовнішнім вигляді видно, що у ній ніхто не мешкає. Помальована на червоні, вона мала якийсь загадочний вигляд. Всюди на стінах знаки від куль. Це так "вікуривано" з неї оборонців Керенського. Місцями побіч бивано цілі гнізми.

Гду бліше, до фронтонних дверей. Тільки діри і покучені залізники свідчать про ті місця, де колись були прибиті корони і двоголові орли. Підходжу до бокових дверей і застаю перед ними якого Коталя.

— Як ти тут опинився? — питаю.
— Я знав, що вона (палата) над Невою, я пішов здвж, джжж не дійшов до неї — каже. — А тепер от стою і не знаю, що тут написано на дверях.

Підходжу до дверей і читаю: "Музей Революції отворений для публики кожного дня від години 10-ої рано до 4-ої по полудні. Вступ 5 рублів".

А низше: "Історичні кімнати Олександра П. і Миколи П. отворені для публики в ті самі години у вівторок, четвер і суботу". Прочитавши і пояснивши Китайцеві, я сказав, що не поїду в Москву аж до вівторка. Бо якщо, бути в Петрограді не бачити Музею Революції, це й до того царських кімнат? Китаєць подав мені руку на знак згоди і ми направились на Невський.

Опинившись на Невському проспекті, тільки тепер ми запримитили петроградську публіку. Широка уліця була повна народу. І дивно була та публіка. Не тільки в Європі, але й пізніше ні в Москві, ні навіть коли я обїхав цілу Україну я не бачив такої публіки. Одіта вона хоч бідно, але якщо дуже до лиця. Високі стрункі постаті і приємні обличчя. Товстих і старих людей дуже рідко можна було побачити. Мова м'яка. Не чути скорі, крикливої питомої Російникової балачки.

Одна половина уліці була широким зірв'ям для генерального ремонту. Камінні плити на широкіх хідниках також місцями позапдали і треба було дивитися під ноги, щоб не заорати носом. Коло многих будинків стояли рештовання — ремонтувалися. Подекуди, головною правительствни, вже були відремонтовані, але більшість ждала своєї черги.

Хоч склепи були зачинені (неділя), то у місті все го мож було купити. На кожнім кроці сиділа "булочниця" і торгувала: булками і горіччяма та холодними "пирожками". Всюди повно соняшників, агід, папірос. Майже на кожнім углу кіоски з газетами, журналами, книжками.

На будинках всюди написи: "Первый Дом Советов", "Второй Дом Советов", "Дом Петроградского Губисполкому", "Табачко-трест Украины", "Издательство Труд", "Дом Коммуны" і т. д.

Так крок за кроком ми опинилися в другім кінці Невського проспекту около Миколаївського вокзалу. Перед вокзалом стояв величезний цівкамент не тронутий пам'ятник Олександра ІІІ. На високім мармуровім підвищенні стоїть великий бронзовий кінь, а на ній сиділа здоровезна туша царя Олександра ІІІ. (Олександр ІІІ навив 8 пудів і навіть рідна його сестра дала йому це за життя епітет: "восем пудів вышочайшего сала").

З пам'ятника тільки усунено старий напис, а на його місці написано великими буквами: "Пугачов" (Страховид).

— Це що за новина? — питаю.

— А це значить, що коли ви маєте за що їсти і в 2-ій годині ночі, то у нас є такі, що не мають що їсти і в звичайну денну пору. І коли ви хочете тепер їсти, то маєте дати по 5 рублів в користь дитячих приутоків. (5 рублів грошзниками 1923 року рівні 5,000 рублям 1922 року і 5,000,000 рублям 1921 року.)

А коли я прийшов на верх у свою кімнату, що виходила вікнами на площу, стомлений сів я коло відчиненого вікна. З

ТОВАРИСЬКЕ ЖИТТЯ В ТОРОНТО.

В людини є вчійний закон, що примушує її жити крім свого особистого (індивідуального) життя, також життям товаришків, спільним — громадним або колективним.

В історії людства ця необхідність в різних формах проявлялася і зараз проявляється. Коли сьогодні кинемо оком на життя, то бачимо крім життя родинного, життя більш громадне, яке проявляється в клубах, театрах, та в найрізномордніших товариствах, де люди збираються, щоб жити життям товаришків-колективним, життям відмінним від життя індивідуального (особистого). Коли збереться більше людей до даного товариства, то вони творять щось більше, крім звичайної суми поодиноких одиниць, вони творять якусь детерпер ще не просліджену спільну цілість, — творять колективне "Я", власне колективне "Ми".

Потім до творення спільного "Ми" лежить вже в природі самої людини.

Як сьогодні живуть люди товаришківим життям?

В головних дільничих міст є прекрасно збудовані доми палати, призначені на клуби "літшого" товариства.

Кімнати цих клубів прибрані найдорожчими диванами, стіни прикрашені артистичними образами тапановитих млярів, коридори в цвітучих квітах, як алє вітряного неба.

Обстановка меблів — модерна. І туди кожної днини оспінних вечерів приїтають прибрані золотом авта, а з ними люди "вищою" покорою, які спішають жити "тоже" спільним товаришківим життям.

Збираються в клуби обидвоє. Мушчини балакають про дивиденди, дохід, політичні комбінації, бізнес, коні, а навпів про большевизм, але не дуже радо, — бо це — шкідливо впливає на їх нерви.

Жінки говорять про моду, про міста, в яких їм нудилося або добре бавилося, про літні заграниці купелі, і т. д., а переходять часами і до поважніших тем навіть трагічної закраски. прим: котрий кінз зловив на перегонах вуги, ... що Miss G. за коротко вту-

Неви повівав свіжий вітрець. Бульвар, що майже пустий був у день, тепер, в 3-ій годині ночі, був заповнений народом. Люде сиділи на лавках, ходили по доріжках, лежали на траві.

— І коли вони сплять? — подумав я.

А коли на другий день о 9-ій год. рано я вийшов в місто, то всі склепи були замкнені. Тільки між 10-ою і 11-ою годинами почали відмикати склепи і на уліцях появилася публіка.

Простякор.

(Дальше буде.)

Розмова робітника Юрка Носача з робітниками.

Чому буржуазія і дрібнобуржуазна інтелігенція погорджує робітником і вважає його чимось нищим? Чому робітничий не може в дискусіях добре розбити буржуазного промовця? Тому, що робітничий менше освічений, менше знає і не може тимсамим риньатися з своїм класовим ворогом. Але робітничий не має змоги вчитися в школах. На це не дозволяє йому тяжка доля. *Робітничий мусть вчитися самий.* Яким способом? При допомозі книжок. Ось і я, товариші, признаюсь по правді, мало що знав колиш. Ніби читав газету, перебігав очима цікавіші новинки, тай на тому кічалося. А з цього не дуже був розумний. По якмось часі я пізнав, що я нічого не знаю. Завстидався я кілька раз в публічний дискусії, тай наостаніть добре, але сказав собі: "Ні Юрку! Таки треба поволеньки вчитися. Само нічого в голову не прийде. Мушш читати, бо інакше будеш дурним цаном і твої діти такіми".

Тей, як не завнявся я, як не замовив собі з "Укр. Роб. Вістей" книжок, як не почав читати одну за другою, аж закурилося. Спершу йшло тяжко, бо я хотів відразу всі науки знати, але потім я також додумався, що треба вміти й читати. Почав я брати малі, прості книжки і читав у вільних від праці годинах. Новоленьки я й сам не помічав, як мій розум розвивався та як я легко по роках читання перейшов до грубших наукових книг. Але ба! Я мало з шкіри не височив, як на одній дискусії загнав в кут "вченого патріота", що покінчив школи. Він видивився на мене, тай каже: "Ви пане добродію не робітничий, а інтелігент, та ще й демагог". А я йому як заповіваю цілим уступом про життя перших людей, (про що він сам не знав), тай кажу: "Ні, панчику, я таки робітничий, але

весело і люблю. Десь й гітара звязалася. Т. кв. бренькнув владно кілька акордів. Гурт змелтушився, ожж, хоч всі були помучені тижневою працею.

Аж тут приніс тов. колпортер краєву "Землю і Волю" майже цілу сконфісковану. Тов. С. звернув увагу присутнім на злочин утиску польської буржуазії над працюючими, та на похід на робітничу пресу у всіх країнах, а тижкож про причини переслідування роб. пресі. Про завданя робітничої пресі висявив в горячих словах тов. Б—к. В тим появився молоденький свідомий пролетар 14 літний тов. Маринчук і пригадав присутнім в палкій розумній промові про місяць підмоги своїй

робітничій пресі "Укр. Роб. Вістям" та журналам. Молодий товариш був щасливий на початок своєю дво-долярівкою. В короткім часі синулилися шєарі жертви і досадили числа понад \$220 (призначені на відпору "Укр. Роб. Вістей"). Зродилася думка між товаришами підпоро "Землі і Волі" на ширні розміри. Присутній відчував, що робітничая преса є одним з важніших средств боротьби проти світа буржуазних і дрібнобуржуазних клубів. Вони свідомі, що якщо несутя якуб не було жертву, чи то матеріальну, чи моральну, чи навіть я життя, то завжди і скрізь тільки: Самі Собі!!

Ів. Ольченко.

ЗА ОКЕАН.

(Продовження.)

14. жовтня 1923 на території Німеччини.

Темна-осіння ніч, мерезана здвж залізничі різномордними світлами саксонських сіл і містечок. Рівнотактно вистукує потяг своєю монотонною арією, а мене згадують давні-передвоєнні часи. Колись, як мені добігав тільки п'ятинадцятий рік, я з одною короною в кишені йхав цєю самою залізницею в царську Німеччину на заробітки. В малих грудях жєрєв переляк перед тяжкою працею в вугільних копанях, а десь, на дні серця верушилось щось гарне, лагідне, що додавало мені бодрасти та відваги. Цікавним очима дивився я тоді крізь вікна четвертої класи на мальовничу Саксонію і переречтував такі дуже любі для мене твори Гайне в німецькій мові. І пізніше, після двох місяців праці в Німеччині, мені дуже часто пригадувалася великі слова цього поета. Раз в

але в далекій-невідомій світі. І скільки-то змінювалося за той час! Самий я інакше думаю і колишня офіцєрська Німеччина пропала. Нестраїний рух, тоті всемогутній бунтар, поіє нас так далеко вперед, що всі ми аж дивуємося, як і коли це сталося?

Ось Дрезден. Столиця соціалістичної Саксонії. Порядком скрізь візрєвний, але люди — жива картина німецької нужди. Ніч холодна, сувора, а діти босі і навіп-одіті просять пасажирів віднести їм до міста пакунок. Просто не вірою очам. Німаї найбільше присвячували уваги своїм дітям і берегли їх, як може який инший народ. А сьогодні ці діти — голодні і обірані стоять довгими рядами разом з батьками і жуть ласки від подорожних. Мимовляти пригадує собі картини з ліхольїття в час революції на Україні. І там були такі жалюгідні сцени. І там, як зараз тут, тисячі людей рвалися з міста на села і минали за останню сорочучину фунт картоплі або шматок хліба. І залізничні двірччкі кишали від "мішочників" та отаких босих-голодних дітей. Україна вже пережила цю нужду, але вірну копію її маємо

сьогодні в висококультурній Німеччині. Так, голодне черевко вбиває всі "культурні" звички. Немає хліба, немає нічого. Основною людського розвитку і величч досягненнь, є хліб. Звичайнісінький хліб і фунт картоплі. На що здалися віками випелювані "культурні" традиції в німецьку макусу? Сьогодні залишилися з них тільки балді спогади. Я вже не дивуюся дикості і жорстокості революції. Я розумію ту нестримну зїєсть в опоганених, ролідных масах, що не знають стриму перед нічим. І зараз, дивлючись на балді, сумні обличчя німецьких нуждарів, хочеться мені кинути їм останній маршій грїш і гордо крикнути словами Василя Чумака:

Безнадійно? Є надія: Ось на цьому бруку.
Перемога! Понирі. Тисну вашу руку!
Що? Сухоти? Ще хвилана.
Дотіває день.
Перемога! Понирі. Казка.
Близько. Підє.

Роскажуть про свою бідку. За тиждєнь праці вони одержують два мільярди марок в той час, як скромне однодневне життя коштує 1 мільярд. А в них-же жінки, діти... Вони всі неповодіті. Ділоє з ними своїми харчами і ніяково стає від їх подяки. Цукор і масло — це фантазія для них. Таких роскошів вони вже давно не бачили.

Найбільше пригноблюють мене балді, збайдужілі обличчя. Вони не вміють вже бути веселими і не вміють сказати, що буде дальше. Ніхто, в цілому вагоні, що заповнений пасажирами-німцями не вміє відповісти на мое питання, що буде з Німеччиною за місяць, за рік. Всі здвгають плечима, тільки один понуро відповідає:

— Як повернуться назад офіцєри, то треба буде робити для них окремі тротуари... Вже й так годі було выдержати з прономи колєсь, а тепер — як дівруться до влади, — загнібля наша...

В душі потішаю себе надією, що всі мої співтовариші подорожні власне не ті, які готують з німецькими пасажирами. Так невимовно жаль мені їх.

вистєя рішуче ніхто і як видно кожному з них справдєє це певного роду няжковість, але беруть в формі "гостинности", або так, що ніхто не бачить. Старий-сивий залізничник в його вроджене рабство все ще держить їх в своїх кітках.

Цілу ніч їдем і над ранком приїздимо в Ганновер. Величезний дворець і нам треба ждати дві години. Старенькі погорблені залізничники відразу пронохали, що ми "американці" і починають крутитися біля нас. Беруть нас з собою і довгими тунелями зводять в жалюдно, на долину. Обдаровуємо їх чеськими папіросами. Дякують без кінця і міри. В них-же одна папіроска коштує сьогодні 50 мільонів марок. За дві години перебивання на двірчі від нас не відступають залізничники. Аж неприємно нам. Кожний пропонує свої послуги, кожний вилітати дозволили привести нас на перон. І кожному треба щось дати. Правда, за незначний грїш можна все зоробити, але німецькі "хабарники", доведені до цього великою нуждою, все ще придержуються давних форм придиности. Від "хабара" не відмо-

вітиє рішуче ніхто і як видно кожному з них справдєє це певного роду няжковість, але беруть в формі "гостинности", або так, що ніхто не бачить. Старий-сивий залізничник в його вроджене рабство все ще держить їх в своїх кітках. Цілу ніч їдем і над ранком приїздимо в Ганновер. Величезний дворець і нам треба ждати дві години. Старенькі погорблені залізничники відразу пронохали, що ми "американці" і починають крутитися біля нас. Беруть нас з собою і довгими тунелями зводять в жалюдно, на долину. Обдаровуємо їх чеськими папіросами. Дякують без кінця і міри. В них-же одна папіроска коштує сьогодні 50 мільонів марок. За дві години перебивання на двірчі від нас не відступають залізничники. Аж неприємно нам. Кожний пропонує свої послуги, кожний вилітати дозволили привести нас на перон. І кожному треба щось дати. Правда, за незначний грїш можна все зоробити, але німецькі "хабарники", доведені до цього великою нуждою, все ще придержуються давних форм придиности. Від "хабара" не відмо-

Товариші! Відновляйте передачу на "Українські Робітничі Вісті".

... (Small text at the bottom of the page, likely a continuation of the article or a note.)